

PŘÍRUČKA CHOVATELE LEGUÁNA ZELENÉHO

Všeobecné informace k úspěšnému
chovu leguána zeleného.

Sestavili: Kateřina Bergrová a Ondřej Kulič

❖ Úvod str. 2

❖ Iguana iguana str. 3

- Charakteristika
- Rozšíření
- Základní anatomie
- Růst a dospívání
- Pohlavní dimorfismus
- Rozmnožování
- Výchova
- Intelligence

❖ Leguán zelený coby domácí mazlíček str. 10

- Kde si pořídit leguána?
- Příprava
- Rady ke koupi
- Jeden nebo více?
- Samec nebo samice?
- Dovolená
- Leguán cestovatel

❖ Manipulace a socializace str. 15

- Nové prostředí
- Interakce s okolím
- Manipulace
- Leguán vs. další domácí zvířata
- Nebezpečí

❖ Bydlení str. 18

- Velikost
- Umístění
- Koupit nebo postavit?
- Materiály
- Údržba
- Ventilace
- Základní vybava
- Doplnková vybava
- Dekorace
- Voda
- Teplota a vlhkost
- Podklad
- Příklady terárií
- Hygiena
- Volný pohyb – „freeroaming“

❖ Krmení a výživa str. 28

- Krmný manuál
- Moč a trus

❖ Speciální péče str. 29

- Drápky
- Koupání
- Lékárnička

❖ Závěrem str. 31

❖ Úvod

Vzhledem k složité problematice chovu leguánů zelených a v České republice stále chybějícím kvalitním informacím o chovu těchto nádherných plazů, sestavil **Klub chovatelů leguánů zelených** v rámci své **Informační kampaně**, tuto Příručku chovatele, veřejně dostupnou na internetové prezentaci KCHLZ.

Na úvod je potřeba zmínit fakt, že od poloviny devadesátých let nespadá do kategorie CITES, ale mezi **Nebezpečné druhy zvířat**, stanovenou vyhláškou Ministerstva zemědělství č.75/1996 Sb., která tyto nebezpečné druhy zvířat vymezuje.

Všichni chovatelé leguánů zelených proto podléhají povinnosti zažádat na příslušné **Veterinární správě o povolení k chovu** (za povolení k chovu jednoho zvířete 500 Kč, za více zvířat stejného druhu 1000 Kč). Pakliže chovatel příslušné povolení nemá, vystavuje se riziku uložení pokuty až do výše 15 000 Kč.

❖ Iguana Iguana

▪ Charakteristika

Leguán zelený (*Iguana Iguana*), spadající do čeledi leguánovití (*Iguanidae*), patří se svou délkou v dospělosti 120 – 200 cm mezi největší žijící druhy ještěřů. Leguáni žijí v korunách stromů (dobře šplhá a plave) a v okolí *vodních toků tropických lesů Střední a Jižní Ameriky*. Jako býložravec živící se převážně listím stromů a keřů má adaptovanou střeva rozčleněná chlopněmi a osídlená symbiotickými mikroorganismy.

Leguán je *diurnální druh* - denní, tedy přes den aktivní, v noci spí. Patří také mezi *poikiloternní* *ektoternní živočichy*. Jsou tedy závislí na teplotě okolí.

▪ Rozšíření

(Na mapce vyznačena hranice pevnin a ostrovů, kde leguáni zelení žijí.)

Leguáni zelení jsou rozšířeni *od jižního Mexika* (a v přímořských oblastech) až *po Paraguay*. Potkat je tedy můžete na území 17 států: Mexiko, Guatemala, Belize, Honduras, Salvador, Nikaragua, Kostarika, Panama, Kolumbie, Venezuela, Guyana, Surinam, Francouzská Guyana, Brazílie, Ekvádor, Peru, sever Bolívie a Paraguay a také na Malých Antilách, kam byli uměle dovezeni.)

Vyskytují se v rozmanitých biotopech, především ale v *deštném pralese* v blízkosti vodního zdroje.

V některých oblastech je lidmi *loven pro maso*, sbírají se i jeho vajíčka (ještě z gravidních samic). Ve většině zemí jsou však dnes bohudíky leguáni pod ochranou a takovéto odchvy jsou zakázány.

Protože je zároveň oblíbeným terarijním zvířetem, existuje v Kolumbii, Venezuele, El Salvadoru a dalších zemích řada *farem* specializovaných na chov a rozmnožování leguánů

zelených pro export do USA, Evropy i jiných oblastí. Například v 90. letech 20. století bylo jen do USA dovezeno několik desítek tisíc mláďat leguánů zelených ročně.

Je známo několik **podruhů**: *Iguana Iguana rhinolopha* pocházející ze severní Kostariky, *Iguana Iguana iguana* z jižní Kostariky a *Iguana Iguana delicatissima* z Malých Antil, kde je však jeho populace kriticky ohrožena díky neustálému poškozování přirozeného biotopu.

▪ Základní anatomie

VNĚJŠÍ CHARAKTERISTIKA

Dospělí jedinci dorůstají 70 cm v těle a celková délka s ocasem je 1,5 až 1,8 m. Váží **4 až 6 kg!** Leguány zelené charakterizuje dlouhý a silný **ocas**, který je oproti délce těla 2,5 - 3x delší. Je často pruhovaný (zeleno-hnědý). Mají hrudní (přední) a zadní končetiny, které jsou vybaveny pěti prsty s ostrými **drápy**. Na spodní straně obou zadních končetin mají leguáni pruh kruhovitých pórů, které se nazývají femorální póry. Obvykle jsou femorální póry samců větší a výraznější než samic. Tyto póry produkují voskovitou substanci která pomáhá samcům označovat své teritorium.

Stejně jako ostatní plazi, mají leguáni velmi **silnou kůži** pokrytou rohovitými šupinami, přičemž tyto šupiny jsou prakticky nepropustné, aby ochránily zvíře před nepříznivými vlivy, ale téměř znemožňují schopnost kůže dýchat. Mláďata **svlékají** pokožku po částech jednou za 2 – 4 týdny, u dospělých se interval samozřejmě prodlužuje. Několik dní před svlekem kůže tmavne a následně bělá, protože se stará odděluje od nové.

Jejich **zbarvení** je zpravidla zelené, šedozelené až hnědé. Někteří jedinci mají i v určitých obdobích náznak oranžové či modré barvy na hlavě, laloku a části těla. Intenzivnější zbarvení leguánů je charakteristické pro období páření (oranžové tóny).

Jejich dominantou (především samců) je velký **hrbetní hřeben** a na hrdle lalok. Pod bubínkem se nachází 1 – 3 velmi výrazné zvětšené **šupiny** pěkně barevné, které mají význam i zastrašovací před nepřáteli, vypadají jako veliké oči.

Jazyk leguánů je růžový, krátký, silný, svalnatý a na špičce výrazněji růžový až červený. Pomáhá v příjmu krmiva a přenáší informace do **Jakobsonového orgánu**.

(Foto č.1: pohled do tlamy leguána)

Leguáni mají **pleurodontní zuby** – které vystupují z čelisti. Jsou malé, tenké, ostré a těžce viditelné u mláďat. Jejich počet je 80 – 120 a jsou neustále měnitelné- když čelisti rostou i náhrada nových zubů za staré, vylámané či obroušené (výměna až 5 x do roka). Zuby dospělého leguána připomínají zuby piraňi a při útoku leguána majitel často končí v nemocnici na šití.

(Foto č.2)

Leguáni mají také *výborný zrak*. Přes den vidí velmi jasně všechny barvy, v noci a za šera však vidí velmi špatně (lidé vidí v noci mnohem lépe než leguáni).

Leguáni mají dokonce i *parietální orgán*, je to specifický orgán uložený v centrální části mezi očima na temeni hlavy a často se označuje i jako třetí oko. Je viditelné jako růžová šupina a jeho funkce je citlivost na světlo - tedy napomáhá termoregulačnímu chování leguána a v boji s nepřáteli.

Leguáni, jako ostatní plazi mají bubínek přímo na povrchu svého těla. Jejich *sluch* je vynikající!

Pomocí nozder přijímají pachy z okolí a též jsou vybaveni přídavným čichovým ústrojím zvaným **Jacobsonův orgán**. Leguán do něj strká špičku jazyka, což mu umožňuje analyzovat pachové molekuly na jazyku přichycené.

Složité vnitřní anatomii se v této příručce nebudeme věnovat.

▪ **Růst a dospívání**

Leguáni rostou v prvních letech svého života opravdu velice rychle (mláďata vyrostou do velikosti dospělého jedince **400 x!**).

(Foto č.3 a 4: Obrázek znázorňuje stejného leguána a stejnou misku. Oba leguány od sebe dělí 3 roky)

Většinou do **3 až 4 let** dorůstají téměř do konečné délky. Průměrný růstový přírůstek je *okolo 3 cm za měsíc*. Mějte na paměti, že leguáni dorůstají délky v těle až 0,7 metru (celková délka s ocasem 1,5 až 1,8 m) a váhy až okolo **4 až 6 kg!** Jsou však známy samci žijící ve volné přírodě jižní Brazílie dorůstající se váhy kolem **9 kg**. Vzhledem k výše uvedeným faktům, ilustrujícím značný růst, je nutné zajištění dostatečného množství živin ke správné pevnosti leguání kostry, dále pak umožnění leguánovi pobývat v dostatečně velkém a prostorném teráriu (z leguána se bonsai skutečně nestane, pokud mu dáte malý životní prostor) pro zajištění nutného pohybu zvláště v době růstu zvířete.

V následující tabulce jsou uvedeny orientační *parametry leguánů ve vztahu k věku*, mohou se však lišit v závislosti na původu, poskytnutých podmínkách (péče, strava, podmínky ubytování), pohlaví a onemocnění zvířete.

Tabulka: Růst leguánů (následující míry a váhy jsou přibližné, není však přirozené, pakliže zvíře vykazuje příliš rozdílné hodnoty!)

Stáří	Délka těla	Celková délka	Váha
<i>vylíhnutí</i>	okolo 7 cm	21 – 26 cm	okolo 14 g
<i>3 měsíce</i>	okolo 9 cm	okolo 27 cm	25 – 36 g
<i>6 měsíců</i>	10 - 12 cm	40– 45 cm	60 – 90 g
<i>1 rok</i>	18 – 25 cm	45 – 60 cm	200 - 300 g
<i>1,5 roku</i>	okolo 26 cm	okolo 78 cm	500 – 700 g
<i>2 roky</i>	27 - 30 cm	70 – 90 cm	800 g a více
<i>2,5 roku</i>	okolo 30 cm	okolo 90 cm	okolo 1,2 kg
<i>3 roky</i>	30 -36 cm	76 - 107 cm	1,8 kg a více

Výsledná velikost leguána v dospělosti je ovlivněna mnoha faktory, převážně jimi jsou množství, složení a kvalita podávané *potravy*; dále pak suplementace *potřebných prvků* jako jsou vitamíny (D3, A) a makroprvky (Ca) a vyváženost krmné dávky (bílkoviny, tuky, sacharidy). V neposlední řadě také *teplotou* vyhřívacího stanoviště, která je klíčová pro správnou funkci trávicí soustavy a střevní mikroflóry.

Leguán pohlavně dospívá v **1,5 – 2 letech** (při optimálních podmínkách), kdy jsou již znatelné u samců hemipenisové kapsy. K prvním pokusům o páření dochází zhruba ve 3 letech.

Co se týče životnosti leguánů, počítejte určitě s tím, že můžete mít svého lega i do věku **jeho 26 let** (samozřejmě poskytnete-li mu správné životní podmínky). Tvzení, že se dožívají tak do desíti let jsou nepravdivá, stejně jako, že leguán neporoste, když bude mít k dispozici malé terárium. Standardní věk leguánů je *okolo 20 let*.

▪ Pohlavní dimorfismus

Je potřeba zmínit, že se u leguánů vyskytuje zevní *pohlavní dimorfismus* (tedy pohlavní dvojtvárnost) a že pohlaví lze určit pohledem (přibližně od 2 let věku zvířete). S jistotou lze pohlaví určit až podle vnitřní veterinární analýzy (sonda), která je však drahá, v mnohých případech pro zvíře velmi bolestivá a proto ji nedoporučujeme.

SAMCI

Obecně lze říci, že **samci**, vyjma toho, že jsou celkově *větší a mohutnější*, větší výraznější ostřejší *hlavu*, mají větší a jinak tvarovaný *hrdelní lalok* (čtvercový tvar), *mohutnější kořen ocasu*, *“nafouklé” podbubínkové šupiny*, větší *hřbetní ostny*, lépe patrné

femorální (samci cca 4 mm, samice cca 1 mm) a *anální póry* a znatelné *hemipenisové kapsy*. Mají výraznější barvy, v době páření často oranžové tóny. Všechny tyto znaky jsou pouze orientační a samci nemusí vykazovat všechny tyto znaky. Samci mají též výrazně odlišné chování. Okolo 3 let začínají být zvláště v období páření neklidní, až agresivní, vykazují větší teritoriální chování a nesnášenlivost k ostatním leguánům, i ke svým odrazům v zrcadle. Samci také velmi často kývají hlavou a jsou známí svým neklidem. Řada samců začne být v dospělosti výrazně agresivní ke svým chovatelům, i když coby mládě byl mazlivý a bezproblémový.

SAMICE

Samice jsou v dospělosti spíše klidnější a lenivější, vyjma období páření, kdy jsou nervóznější. Mají menší *hrdelní lalok* trojúhelníkového tvaru, málo viditelné femorální póry a menší nevýraznou hlavu.

▪ Rozmnožování

Leguáni zelení jsou v zajetí, pokud jim je poskytnuta náležitá péče a příprava poměrně snadno množitelní. V přirozeném prostředí začínou probíhat **námluvy** na počátku období sucha, které v závislosti na oblasti bývá obvykle *od listopadu do ledna*.

Odlišná situace však nastává v zajetí, pokud si leguáni vzájemně vyhovují, následuje velmi dlouhé období námluv, kdy na sebe pár pokyvuje hlavou a všemožně se snaží upoutat pozornost svého protějšku. Velmi často probíhá *od ledna do března*. Po tomto období následuje vlastní páření, které se také dá stimulovat, že v průběhu námluv chovatel oddělí samce od samice.

SAMICE

Samice mají 2 vaječníky a vejcovody. Leguáni jsou oviparní (*oviparous*), tedy kladou vejce, z kterých se po určité době líhnou mláďata.

Pakliže nemá vaše samice samce, neznamená to, že nemůže mít nadílku vajec! Je velmi častá první **planá gravidita** u samic starých 2 a více let. UPOZORNĚNÍ: samice jsou schopni vytvořit vejce již od doby, kdy váží pouhých 500 g! Jejich gravidita se pozná většinou až v poslední fázi (z důvodu nevědomí majitele), kdy samice přestávají přijímat krmivo, hubnou, jsou letargické atd. Na místě je okamžitá návštěva veterináře a provedení RTG, kde se zjistí, zda je samice vůbec schopná vejce naklást. Vhodné je samice již při první plané graviditě **vykastrovat** (pakliže nechcete do budoucna samici připouštět), vyhnete se tak každoročnímu trápení s vejci. Gravidní samice má zvýšené požadavky na příjem vody, bílkovin a kalcia.

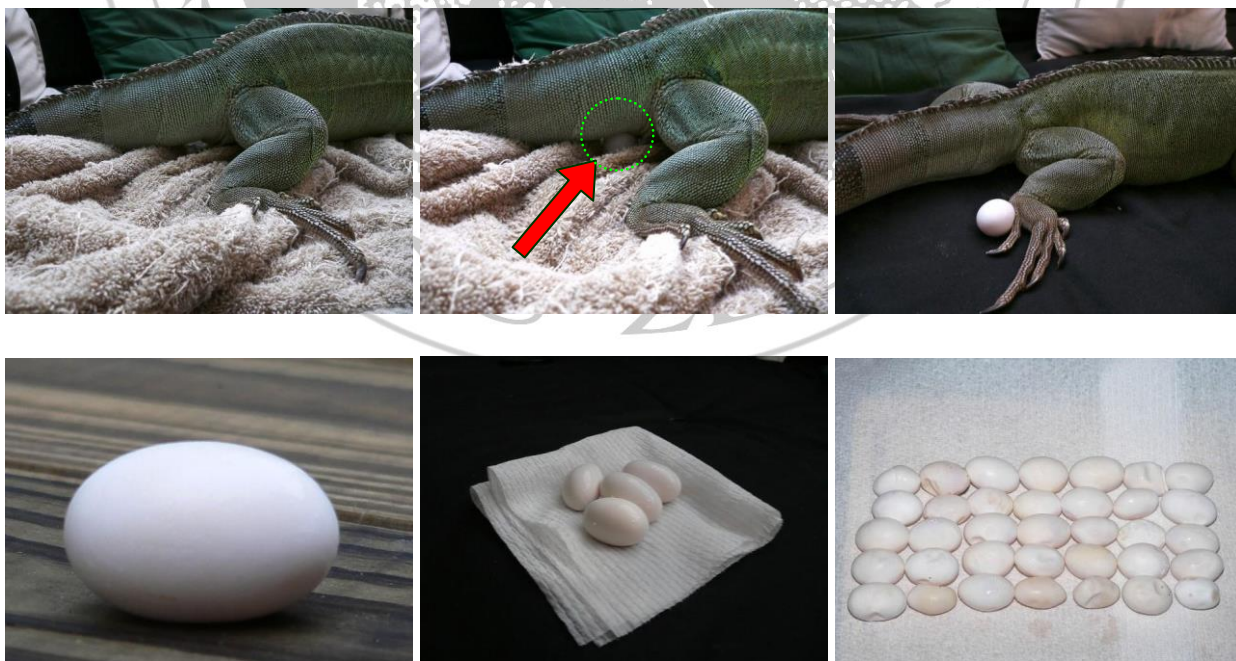
Může se též stát že u vaší samice nedojde k vytvoření vajíčka jako takového, ale skončí vývoj případných vajec ve fázi předovulační- tedy bez skořápek, měkké, vypadající jako hroznové víno (tvarem) a na rentgenu jsou velmi málo vidět. Označující se tedy pouze **předovulační folikuly**. Ty se mohou vstřebat, ale někdy nemohou a pak je na místě operace.

Je velmi nutné, aby veterinář věděl, zda je vývoj dokončen a jedná se o hotové vejce či o folikuly.

Pakliže máte dle veterináře potvrzeno, že samice má vejce, musíte do leguáního obydlí před očekávanou snáškou umístit cca 50 cm vysokou **uzavřenou krabici**, dostatečně velkou, aby se do ní samice vešla a pohodlně zde zahrabala svou snášku vajec. Je vhodné, aby krabice měla úzký otvor, vyrobený například z plastové roury, převážně kvůli většímu pocitu bezpečí pro samici. Krabici je nutno vytápět na **teplotu 30°C**, což se dá zařídit infračervenou lampou, podlahovým vytápěním či topnou spirálou do objímky s krytem. Je nutné snáškové místo naplnit dostatečně hlubokou vrstvou směsi navlhčené rašeliny a písku (velmi jemného, aby v případě pozření substrátu to zvířeti nevytvořilo větší problémy) případně obilné šroty, kdy pozření substrátu nevytvoří žádné nebezpečí.

Tomuto období musí chovatel věnovat náležitou péči a pozornost, protože pokud samice nebude mít vhodné snáš. místo k dispozici a dostatek klidu, může dojít k tzv. **syndromu zadržení (retenci) snášky**, který často končí operací. Další příčiny jsou nesprávná fyzická a psychická kondice, vejce jsou špatné velikosti a tvaru, je nevhodná anatomie samice (pánev), onemocnění atd.

Co se týče **kladení vajec**, v přírodě k tomu dochází v sušším období **od února do dubna**, zpravidla dva měsíce po oplodnění. V zájmových chovech samice často kladou až v letním období (červen – červenec). Velmi často po 4 týdnech gravidity samice již **odmítá krmivo**, je nutné zajistit dostatek vody, a by nedošlo k dehydrataci zvířete (podává se také vit. a min. doplňky!). Samice naklade **20-40 vajec** (někdy však až 80!) do vlhké a písčité půdy, která je například na břehu řeky, či říčním ostrůvku. Samice nemají vyvinutou rodičovskou péči o mláďata a po naklazení vajec a zahrabání se o ně již dále nestarají.

(Foto č. 5 – 10: Na fotkách je 3-letá samice se svojí první snáškou – celkem 46 kusů o váze 470 g)

SAMEC

Samci mají dva hemipenisy skrytě uložené v hemipenisových kapsách, u dospívajících leguánů jsou již na pohled znatelné a jsou uloženy za kloakou na ventrální straně ocasu. V době páření se znatelně zvětšují.

A také dochází k zabarvení „bílé složky moči“ – kyseliny močové do odstínů oranžové. To samé u samic.

(Foto č. 11 a 12: samec jménem Felix)

ODCHOV MLÁĎAT

Vejce by měla být vyhrabána ze snáškového místa samice co nejdříve, přičemž oplodněná mají rozměry okolo 38 x 27 mm, zatímco neoplozená jsou výrazně menší. Vejce se ukládají do inkubátoru, ten je možné zhotovit ze skla se skoseným víkem, které odvádí odpařující se vodu ke straně. Inkubátor se vyplní v poměru 1:1 vodou a vermikulitem a vytápí se na 29 - 30°C (teplota nesmí kolísat!). Návodů na inkubátory je mnoho, je možno si je po domácku vytvořit i zakoupit profesionální typy. Vejce v inkubátoru je nutné po několika dnech kontrolovat a nahnílé či jinak znehodnocené vejce odstranit.

Mláďata se po 65 až 90 dnech (někdy však i po 115) začnou líhnout, přičemž skořápku vajíčka prorážejí vaječným zubem. Zajímavostí je, že při vyšší teplotě v inkubátoru (max. 34°C) se líhnou samci (jedná se o teplotní determinaci pohlaví).

Jasně zelená, asi 20 cm dlouhá a 14 g mláďata je vhodné umístit do společného terária, protože nebudou tak plachá a stresovaná. Společné terárium pro „novorozence“ vybavte dostatkem úkrytů, větví a dodržujte správné osvětlení, UV, fotoperiodu a vlhkost, která musí být obzvlášť vysoká.

▪ **Výchova**

Zjednodušeně by se dalo říci: jak k leguánovi budete přistupovat, takový bude. Pokud jeho socializaci nebudete věnovat dostatečnou pozornost a budete k němu přistupovat koby bytové dekoraci, v budoucnu bude nedůvěřivý, agresivní a hrozbou celé rodiny. Leguán zelený je jedním z mála ochočitelných plazů.

Věnujte mu dostatečnou pozornost, zvláště **do 2 let** jeho věku a budete v budoucnu mít doma klidné a ochočené zvíře, nepředstavující žádné nebezpečí a bude Vám milým společníkem.

▪ **Intelligence**

Leguáni zelení jsou, společně s krajtou tmavou a agamami vousatými, velmi inteligentní zvířata z říše plazů. Jsou relativně ochočitelní, avšak pouze po značné péči a trpělivosti chovatele.

Po určité době leguán svého chovatele pozná a zdraví ho kýváním hlavy, naopak lidé, kteří se leguánovi nezamlouvají, se snaží zastrašit tak, že se postaví na zadní a začne syčet.

(Foto č.13)

K leguání inteligenci jistě patří ***následující příběh***, který byl koncem roku 2005 uveřejněn na internetu: jistá americká rodina měla jako jedno z mnoha svých domácích mazlíčků také leguána zeleného. Jednoho dne ho otec této rodiny měl v obývacím pokoji na rameni a díval se s ním na televizi, zatímco manželka v druhém patře žehlila. Muž dostal zástavu srdce, na což leguán začal vydávat tak hlasité zvuky, že přiměly manželku, aby se šla přesvědčit, co se děje a díky tomu stihla zavčas přivolat pomoc a muž přežil. Tento a mnoho dalších příběhů ohledně leguánů ilustruje jejich patrně značnou, avšak dosud neprobádanou inteligenci.

❖ **Leguán zelený coby domácí mazlíček**

Leguáni jsou v zásadě ideálními domácími mazlíčky – nesmrdí, nevydávají zvuky, nelínají a například oproti psům nejsou tak závislí na svém majiteli. To však neznamená, že leguána koupíte, umístíte do terária a on už s minimem péče bude vhodnou bytovou dekorací.

▪ Kde si pořídit leguána?

Leguáni zelení jsou dnes, společně s agamami vousatými nejběžněji chovanými ještěry v zajetí. Ročně jich je vyvezeno do celého světa přes milion kusů a proto jsou velmi dostupní. V zásadě existuje několik možností, kde Vašeho nového společníka získat:

- a) **Specializované obchody** – nejobvyklejší místo koupě mladého leguána. V téměř každém větším zverimexu mladé leguány mají. Nevýhodou je, že drtivá většina těchto obchodů zaměstnává prodavače, kteří Vám jsou schopni prodat leguána s tím, že mu stačí ledový salát, vejce a nějaký ten červík. Bohužel, se těmito radami také sami řídí, takže leguány mají v malých teráriích, bez Uv zdroje, špatné vybavení atd. Taková zvířata jsou často *vystresovaná*, nepřijímají potravu, jsou *nemocná*, zraněná aj. Je proto obzvlášť důležité vědět, jak zdravý leguán má vypadat a chovat se abyste si domů nepřinesli zvíře, které vám i přes tu nejlepší péči do několika dnů zahyne. Je potřeba zmínit, že ve specializovaných obchodech jsou leguáni nejdražší (cenové rozpětí od **1200 do 1500 korun**).
- b) **Terarijní burzy, výstavy** – zde nabízení mladí leguáni jsou přímo z chovů majitelů, a z dovozu - velkochovů. Jedná se v zásadě o velmi vhodné místo k pořízení leguána. Avšak mějte na paměti, že malí leguanci zde prodáváni jsou obvykle nabízeni na několikáté výstavě a mají za sebou stresující přesuny v malých boxech a ve velkém počtu jedinců. Výhodou jsou však nízké ceny (**400 – 700 Kč**) a značná koncentrace fundovaných osob, schopných Vám většinou poskytnout kvalitní rady.
- c) **Inzerát** – velmi ošemetné! Můžete získat zdravé a socializované zvíře od vhodného chovatele, nebo nechtěného a zanedbaného jedince, tedy „*zajíce v pytli*“. Před koupí chtějte leguána vidět a důkladně ho prozkoumejte (pozor na otoky kloubů, nedomykající čelisti, projevy chování, vzhled). Ceny se často pohybují od **1 000 – 4 000** za starší zvíře.
- d) **Přímo z „vajíčka“** – absolutně nejvhodnějším způsobem je získat mládě leguána přímo z potomstva kvalitního chovatele. Máte naprostou kontrolu nad celoživotní péčí o svého leguána a jedině vy určíte, jaké Vaše zvíře bude a můžete začít už v jeho ranném věku. Z vlastní zkušenosti můžeme vřele tento způsob získání doporučit.

(Foto č.14: roční leguán ve svém teráriu)

- e) **Adopce**- momentálně Klub chovatelů leguánů zelených nabízí k adopci leguány různého věku a charakteru. Více o této možnosti se dočtete na www.leguanzeleny.cz.

▪ Příprava

Než si leguána přinesete domů, položte si následující otázky:

- „Nebude Vaši rodině zvíře vadit?“
- „Co očekávám od svého nového koníčka?“ – nejedná se o koníček na několik týdnů, leguán bude Vaším společníkem dalších 25 let!
- „Jsem schopen zvířeti dopravit svůj volný čas?“ – leguánovi budete muset na koupání, přípravu stravy a péči vyčlenit cca hodinu času denně
- „Jsem schopen finančně leguána zvládnout?“ – prvotní investice do terária se pohybuje okolo 5 – 20 tisíc korun (v závislosti na velikosti terária), přičemž v zimě jenom za stravu budete dávat 500 - 1000 Kč měsíčně, dále 1 ročně kupovat novou UVB zářivku, zářivky, platit veterinární vyšetření, parazitologické rozborů, doplňky výživy...
- „Jsem schopen zvířeti poskytnout dostatečný životní prostor?“ – mějte na paměti, že leguáni jsou díky své dobré schopnosti šplhat a své velikosti prostorově velmi nároční.

Pokud žádný z předcházejících aspektů chovu terarijního zvířete pro Vás nepředstavuje problém, můžete se vrhnout na přípravy na příchod nového člena domácnosti. Opatřete si kompletně vybavené terarium, včetně vyhřívacích žárovek, UVB zářivky či jiného UVb zdroje, vitamínů a doplňků stravy, základní lékárníčku,...

Poté co, budete plně připraveni na péči o leguána, můžete si opatřit Vašeho nového společníka. Nedopustí aby jste si leguána domů přinesli dříve, než máte vše připravené a nastudované, nejhorší a nevratné chyby jsou právě v začátcích.

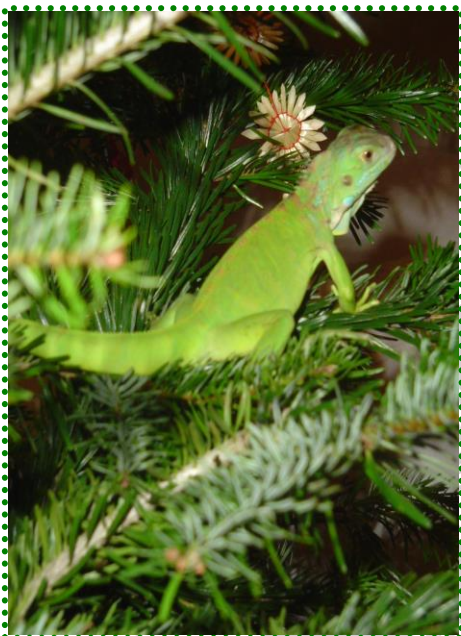
▪ Rady ke koupi

Shrňme si zásadní rady ke koupi:

- Nekupovat zvíře **importované** (kolonizováni mikroorganismy, plaší, oslabena stresem z přepravy..)
- Nekupovat zvíře **větší než 60 cm**, pakliže neznáte jeho minulost a předešlé majitele
- Zvíře musí být **čilé a ostražité**
- Musí **mít jasné oči, ne zapadlé**
- Nemít **oteklá víčka**
- Mít **pěknou kůži** (bez puchýřků, bílých skvrn a poškozené kůže)
- Mít **čistou kloaku** (tj. „řitní otvor“)
- Mít **tmavý tuhý trus**
- **Nemít hleny** ani v tlamě ani v nose
- Nemít stopy po **roztočích** (červení broučci na kůži a mezi šupinami)
- Mít **dobře se zavírající tlamu** a stejně dlouhou horní a spodní čelist
- Nesmí být na **pohmat měkký** (zvl. čelist a končetiny s prsty)
- Nesmí mít jedno stehno výrazně širší než druhé
- **Musí žrát**

Po koupi dejte leguána do již připravené ubikace, jakékoliv zásadní změny si leguáni později všimají a může to být pro ně stresující. Po dobu 4 –18 týdnů (v závislosti na konkrétním jedinci) jim dopřejte klid a možnost aklimatizace. Následně nechte Vašeho leguána podrobit kompletnímu vyšetření (krev, trus,...).

▪ Jeden nebo více? Samec nebo samice?

(Foto č.15: 6 měsíční sameček)

Chov více leguánů najednou, i přesto, že se jedná o pospolitá zvířata, je **velmi náročný**. Obzvláště v období páření (listopad – leden), kdy jedinci mohou být agresivní vůči ostatním (pokousání či jiné poranění).

Navíc se velmi rychle utváří vzájemná hierarchie mezi nimi, jeden se stává dominantním, druhý submisivním (takové zvíře je plaché, náchylné ke stresu a nemocem).

Obecně tedy, i přes myšlenky typu „koupím dva, aby se necítil jeden osamocen a nebylo mu smutno“, chov více leguánů najednou **nedoporučujeme**. Když už, tak v separátních teráriích, případně mít takové dva prostory k dispozici.

Volba mezi samcem a samicí závisí na osobních preferencích chovatele a na tom, co od leguána očekává. Samci jsou obecně agresivnější (hlavně v období páření), aktivnější a hůře ochočitelni, naproti tomu jsou subjektivně hezčí (větší ostny, výraznější zbarvení, větší hlava i tělo). Samice jsou většinou velmi klidné, avšak svým vzhledem ne tak zajímavé (odstíny šedo - zelené).

Co však je nesporná nevýhoda samic, tak to, že pokud chovatel neposkytne samici pro kladení vajec optimální podmínky, dojde k zadržení snášky, která může skončit i smrtí jedince (**POZOR!** I samice bez samce může mít plané vejce- více část **Rozmnožování**).

Je však nutné říci, že tyto vlastnosti jsou pouze orientační a mohou se individuálně lišit.

Při koupi mladých zvířat do 1,5 let věku však **nelze pohlaví jednoznačně určit**, proto tedy nový majitel si nemůže předem určit budoucí pohlaví svého leguána...nechte se tedy překvapit.

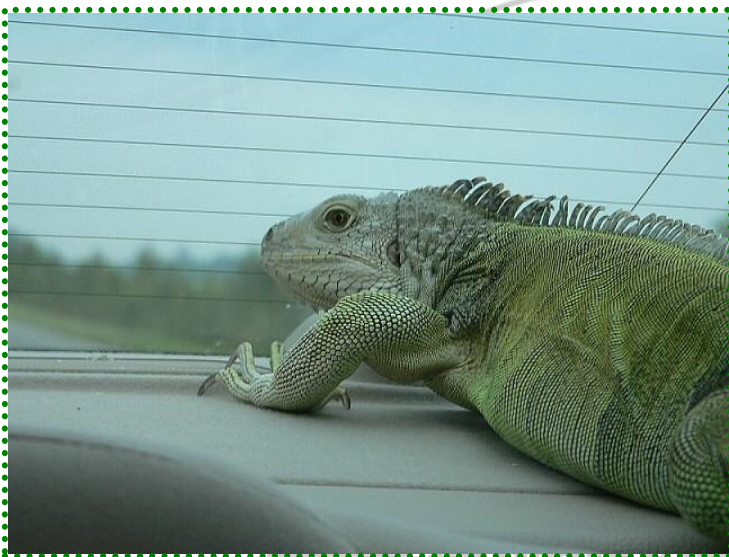
▪ Dovolená

Krátkodobá nepřítomnost chovatele (tj. max. 3 dny) leguánovi, pokud se o něj náležitě postaráte **nevadí**. Stačí se na odjezd náležitě připravit a můžete s klidným svědomím odjet.

Plánujete-li tedy pouze víkend na chalupě a leguána sebou vzít nemůžete, bez problému to doma sám vydrží. Před odjezdem (pátek) ho vykoupejte, nakrmte a pořádně

zkontrolujte světelný režim, aby nedošlo k přehřátí terária. Vyměňte raději žárovku za novou, abyste tak snížili pravděpodobnost prasknutí z opotřebení a nastavte kratší dobu svícení přibližně o 3 hodiny. UV zářivku vypněte. Dejte do terária do kameninové či plastové nepřevrhnutelné nádoby vodu (pro výpar-vlhkost) a ještě jednu misku s vodou a pampeliškami či jinou listovou zeleninou (aby neovadly). Můžete přidat také misku s granulemi. Do neděle to váš leguán zvládne bez újmy. Důležité je zabránit leguánovi úniku z terária, aby nedošlo k úrazu.

Problémem však může být Vaše *delší nepřítomnost*, v takovém případě je nezbytné najít osobu, na kterou je Váš chovanec zvyklý a má dostatečné znalosti. Často však není dobré

(Foto č.16: Oblíbená cesta autem)

se spoléhat na babičky a sousedy, které souběžně se zalitím kytek nakrmí vašeho leguána. Může se přihodit mnoho problémů, se kterými by si nechovatel neporadil. Členové KCHLZ mají možnost umístit svého leguána do dočasné péče Klubu.

Je také možné *cestovat společně* s vaším leguánem, pakliže je na to již navyklý a zajistíte mu nutné podmínky (teplota především!) a bude to pro něj menší zlo, než kdyby zůstal doma s neznámou nezkušenou osobou.

▪ Leguán cestovatel

Leguáni poměrně *rádi cestují* a prozkoumávají nová místa. Proto se nebojte je brát sebou na dovolenou či výlety. Začněte s tím raději, až bude váš leguán plně socializovaný, tedy nechá se kdykoliv vzít do ruky, nebude na vás švihát ani vás chtít kousnout, když ho pustíte na zahradě či v přírodě, nebude vám chtít utéci. Potom se nemusíte bát s ním cestovat.

Je řada způsobů, jak to uskutečnit. Někteří leguáni *milují cestu autem*, sedí u zadního okénka a pozorují, co se venku děje. Někteří jsou však za jízdy trochu nervózní, proto je můžete umístit do prostorné přepravky pro psy či kočky nebo do sportovní tašky či krabice.

Někteří leguáni v zimě cestují v *plátěných pytlících* pod bundou svých majitelů, celou dobu prospí a je jim krásně teploučko.

Pouze plně *socializovaná a nestresovaná zvířata* budou mít z cest a z dovolených na chatě a v přírodě potěšení, proto se nepokoušejte toto urychlit a nechte raději mladá bojácná zvířata doma či na hlídání u někoho zkušeného.

Problémem však může být cestování veřejnými dopravními prostředky, kdy je nutné zajistit leguánovi bezpečný uzavřený prostor. K tomu nejlépe poslouží krabice či přepravka vystlaná ručníky s PET láhví teplé vody (či termo lahvi), popřípadě látkový pytlík pro mladé jedince. Pokud máte možnost, převázejte leguána autem.

❖ Manipulace a socializace

▪ **Nové prostředí**

Po příchodu leguána do Vaší domácnosti je třeba se na *několik prštích týdnů* obrnit železnou *trpělivostí*. Leguán bude zpočátku nedůvěřivý, plachý, při jakémkoliv pokusu o manipulaci pravděpodobně bude kousat, škrábat a švihat svým dlouhým ocasem. Doba trvání *aklimatizace* je individuální, může trvat i *měsíc*. Než si Váš leguán zvykne, pravděpodobně nebude přijímat potravu. Je to naprosto normální reakce na stres a proto není důvod k panice. Pokud by však potíže s příjmem potravy trvaly déle než pár dní, je třeba se obrátit na veterináře a po konzultaci, v krajním případě, se uchýlit k podávání potravy uměle. U většiny zvířat však hlad přemůže nedůvěru a strach a začnou normálně jíst.

(Foto č.17: Krásná mladá slečna)

Po určitém čase začne leguán prozkoumávat terárium, přestane být plachý a vy můžete pokračovat v budování vzájemné důvěry – kontakt. Zkuste jej hladit, popřípadě nechat volně lézt po sobě. Pravděpodobně se usadí na ramennou a začne vytrvale pozorovat okolí. Plaššího leguána můžete obelstít tak, že předtím, než ho chcete z terária vyndat, vypnete vyhřívací zdroje a zdroje světla. Klesne mu tělesná teplota a bude pak klidný pro další nutnou manipulaci (vitamíny, prohlídka).

▪ **Interakce s okolím**

Leguáni jsou velmi citlivá a vnímavá zvířata vůči vnějším vlivům. Důkazem toho je např. „*podzimní deprese*“ – kdy se změnami počasí začnou být leguáni dočasně pasivní, nežerou do té doby, než si zvyknou na jiný režim.

Po čase, kdy získá *důvěru ke své „rodině“* Vás bude poznávat a nadšeně vítat. Bude to od Vás vyžadovat značnou dávku trpělivost, ale vězte, že leguán jakožto velmi zvědavé zvíře nevynechá žádnou příležitost cokoli a kohokoliv prozkoumat a v případě, že sezná, že pro něj daný objekt nepředstavuje žádné nebezpečí bude se mu nadšeně a s vervou věnovat.

▪ Manipulace

Leguán zelený je velmi klidné, pouze v opravdu ve výjimečných případech plaché či agresivní zvíře (což ale obvykle není chyba leguání povahy, ale přístupu chovatele), tudíž manipulace s ním není nikterak složitá.

Vaší snahou by mělo být, aby k Vám chodil leguán *dobrovolně* a ne aby jste ho násilím proti jeho vůli vyndávali z terária. Tohoto se dá docílit systematickým přivýkáním na Vaši ruku (necháte leguána jazykem otestovat ruku, a když si sám nenastoupí, pomalu ji pod něj vsunete). Mějte na paměti, že nikdy nesmí dojít k *držení pouze za končetinu*, popřípadě ocas – mohlo by dojít ke zlomenině. A také neberte do rukou vaše zvíře seshora.

Pokud se budete důsledně snažit leguána zpočátku nestresovat (rychlé pohyby, hlasité zvuky, jiná náhlá vyrušení, vaše pestré oblečení...), za krátkou dobu se z něj stane velmi krotký společník. Dejte mu především čas.

▪ Leguán vs. další domácí zvířata

Autoři této příručky mimo leguána chovají i jiná zvířata a základní pravidlo jest: **KAŽDÁ NEPOZORNOST BUDE PO ZÁSLUZE POTRESTÁNA.** I nevině vyhlížející kontakt leguána s např. kočkou může skončit vzájemným vážným zraněním, v podobě drápanců, poraněným okem atd. A proto pokud mají chovaná zvířata možnost společného kontaktu, vždy je bedlivě pozorujte a buďte připraveni okamžitě zasáhnout. Nikdy nenechávejte dvě zvířata spolu pohromadě bez dozoru.

(Foto č.18 Iguana Iguana s Python molurus bivittatus – albín Krajty tmavé)

Není možný ani společný chov leguána s jinými ještěry, hady či želvami (vyjma želvy uhlířské – *Chelonoidis carbonaria*). Není to tak dávno, co se jeden leguán dostal do přímého kontaktu s papouškem Žako a kdyby majitel včas nezasáhl, kontakt s velkým a ostrým zobákem by asi nedopadl dobře. Stejný případ nastal, když jeden 3 letý samec leguána spatřil za oknem psa, jeho reakce byla nepředvídatelná- okamžitý úprk do svého terária a dlouhotrvající stresové chování zvířete.

▪ Nebezpečí

Pro větší přehlednost *rozdělme nebezpečí podle prostředí:*

TERÁRIUM

Obecně platí, že terárium by mělo být zkonstruováno tak, aby pro jeho obyvatele neskrývalo žádné nebezpečí. Ne vždy však ale podchytíme všechny nástrahy.

- Popálení a jiná zranění od zdroje tepla – žárovku musíme umístit tak, aby byla dostatečně od leguána vzdálená, velmi vhodné je opatřit ji krytem (dá se pořídit od firmy Lucky Reptile přímo s objímkou, ale též pomocí drátu zhotovit na již zakoupeném krytu – květináči, případně v Ikea mají krytou dětskou lampičku). Zároveň myslíme na to, že když na ni leguán vyskočí, musíme mu co nejvíce znesnadnit to, aby se na ni mohl udržet a ohřívat se tak zespodu. Dostatečně zajistěte žárovku tak, aby se neuvolnila a nespadla i s krytem na vyhřívajícího leguána – pokud spadne na mládě, nebude se schopno z pod ní dostat a minimálně se vážně popálí.
- Větve – základní pravidlo je, aby větve byly zasazeny a pospojovány tak, aby nemohlo dojít ke skřípnutí a následnému utržení ocásku či konečků prstů či drápů. Též musí být dostatečně upevněny, aby nespadly. Je důležité mít na paměti, že některé dřevo, jak vysychá, po čase popraská a mohlo by se ze spojů uvolnit.
- Ventilace – ventilace je samozřejmě klíčová, ale nesmí vznikat průvan – zvíře může dostat zápal plic.
- Ostatní – je třeba dostatečně utěsnit veškeré škvíry a díry ve výbavě terária aby leguán na svých toulkách někde nezachytil prstem či drápem a neutrlhl si jej.

VOLNÝ POHYB PO BYTĚ

Vzhledem k tomu, že většina chovatelů leguánů dřív či později začne umožňovat svému mazlíčkovi volný pohyb, je třeba zmínit některá potencionální nebezpečí, která tento aspekt chovu skýtá.

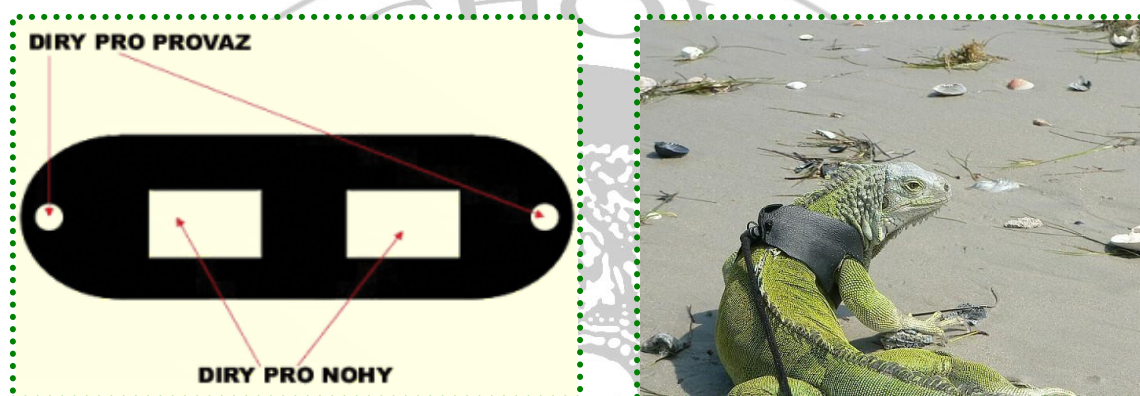
- Dveře – při pohybu po bytě vždy důsledně dbejte na to, aby jste měli jistotu, že když otevřete dveře, neudeříte leguána schovaného za nimi. Též při zavírání dveří dbejte na to, aby nepřiskříply procházejícího výletníka.
- Okno – důsledně zavírat! Není nic horšího než při podzimních plískanicích honit leguána, lezoucího po stěně panelového domu na nejmenovaném Jabloneckém sídlišti.
- Předměty – leguáni rádi lezou všude možné a mohli by na sebe strhnout předměty jako jsou vázy, sošky, obrazy a jiné dekorace.
- Přišlápnutí – po čase si zvyknete na to, že se po bytě prochází leguán a nebudete mu pravděpodobně věnovat přílišnou a důslednou pozornost. Ve spěchu však můžete nic netušícího leguána přišlápnout, ba dokonce i nakopnout!
- Pozření – bohužel se velmi často stává že leguán při zkoumání pokoje pozře co mu v cestě leží (kancelářské svorky, kapesníky, psí granule, atd.). Je nutné

tedy vždy udržovat v místnosti, kam má leguán přístup pořádek, aby k těmto nehodám nedošlo! Také odstraňte z dosahu jedovaté pokojové květiny.

VOLNÝ POHYB MIMO DOMOV

Do této kategorie spadá pohyb po zahradě, parku, na chatě a jiných procházkách

- **Připravte se na útěk** – jistě jste si všimli, že pokud se leguán rozhodne prchat, jen tak někdo ho nezastaví. Proto – vodítko, nebo důsledně zajištěné všechny únikové cesty z prostoru, kde se leguán pohybuje. Ale pozor, jsou schopni vylézt skutečně kamkoliv (z 10 metrového stromu Vám ho sundají hasiči, ale naučtují Vám kolem 6 000,-).

(Foto č.19 a 20: Náčrta a použití jednoduchého spolehlivého vodítka, které si můžete vyrobit doma.)

- **Ostatní zvířata** – důsledně dbejte na to, aby při volném venkovním pobytu se leguán nedostal do kontaktu se zvířaty, kteří by mu mohli jakýmkoliv způsobem ublížit (psi, kočky,...)

❖ Bydlení

Otázka, jak leguána ubytovat, je velmi důležitým aspektem chovu, ba dokonce i velmi klíčový. Následující kapitola by Vám měla posloužit jako vodítko a zdroj inspirace při zřizování terária.

▪ **Velikost**

Vzhledem k tomu, jak značné velikosti se leguáni v dospělosti dorůstají, neměl by být pro chovatele velkým překvapením fakt, že se jedná o ***extrémně prostorově náročné zvíře***.

PRO MLÁDATA DO 8 MĚSÍCŮ je bezpečný chov pouze v terárku. Později postupně navykáme na procházky po bytě či pokoji. Musíme však být k tomu uzpůsobit, leguáni jsou

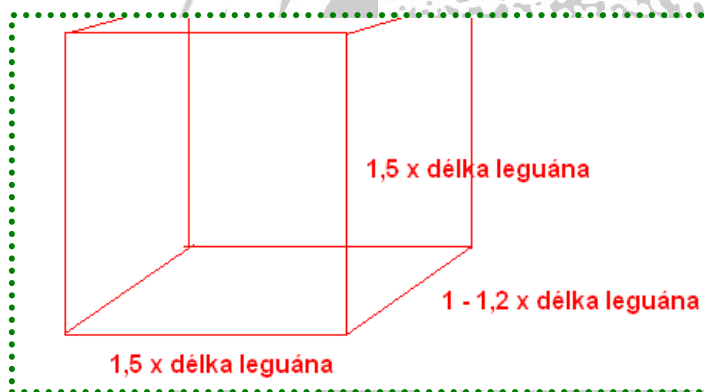
šplhavci a můžou sebou zvrhnout vázy, květiny, nádobí atd. Viz. část **Nebezpečí**. Také mladší jedinci mají tendence zalézat za skříně, lednice, kamna, takže tyto možné úkryty zadělejte.

Tedy pro mláďata o věku 3 - 6 měsíců je vhodné terárko o rozměrech okolo : *délka 60 - 80 cm, hloubka 50 až 70 cm a výška 60 až 80 cm*. Pro zvířata nemocná metabol. poruchou použijeme terárko o menších rozměrech, především menší výšky, jelikož v případě pádu z výšky 80 cm by se mohlo malému leguánovi stát vážnější zranění (především zlomenina končetiny). U zdravého jedince není potřeba se tohoto obávat, ale není moc malých leguánků stoprocentně zdravých (pevný skelet).

JAK ZVÍŘE ROSTE, upravujeme velikost terária přibližně *následujícím vzorcem*:

1. *délka terária* = 1,5 x celková délka leguána (tělo + ocas)
2. *hloubka terária* = 1,0 - 1,2 x celková délka leguána
3. *výška terária* = 1,5 - 1,6 x celková délka leguána

Zvíře *staré 2,5 let* o celkové délce 85 cm by požadovalo terárium o velikostech: *délka 128 cm, hloubka 102 cm, výška 136 cm*.

Tyto míry se však týkají pro terárium, z kterého leguán bude mít možnost odejít, nejlépe naučit zvíře aby se pohybovalo volně a terárko mělo jako zázemí. Terárium (nebo případně jiná ubikace) by mělo leguánovi představovat domov kam se vždy rád vrací, nikoliv klec, ze které se nemůže dostat.

Jestliže uvažujete o ubikaci pro zvíře, které tam bude muset setrvávat celý život, rozměry jsou pak *mnohonásobně vyšší*: pro dospělé zvíře o cca 1,5 m celkové velikosti: 5 m (d) x 4 m (h) x 2,5 m (v).

Je však jasné, že málokterý chovatel najde ve svém domě takto velký prostor, který by mohl svému mazlíčkovi obětovat (celá místnost ve stylu prales). Mějte na paměti, že pokud nebude mít leguán dostatek životního prostoru, bude psychicky deprimován, s oslabenou imunitou, což se v důsledku projeví kratší délkou života a jeho sníženou kvalitou.

■ Umístění

Obecně platí, že terárium by mělo být umístěno v *klidné části bytu*, kde denně projde co nejmenší počet osob. Zároveň by mělo být zhruba *ve výši ramen*, v žádném případě ne na podlaze (platí to pouze pro malá terária pro mláďata). Není nic víc stresujícího pro zvíře, než když kolem něj denně projde několik desítek nohou s ohledem na to, že plazi jsou obecně velmi vnímaví vůči jakýmkoliv vibracím. Proto je nutné menší terárium umístit na pevně připevněnou polici, stůl či skřínku.

Abyste v teráriu dala zajistit optimální vlhkost a teplota, mělo by být umístěno *z dosahu přímého slunečního záření*, ale zároveň ne v průvanu.

Vhodné umístění terária je také *nedaleko okna* s parapetem, aby nemusel leguán putovat na své oblíbené místo složitě a nebezpečně přes celý pokoj.

Je nutné terárium zabezpečit proti pádu (svržení), dětem a ostatním zvířecím obyvatelům bytu či domu.

Pakliže máte malý byt a nemůžete leguánovi poskytnout tmou v době jeho spánku, nainstalujte na terárium z vnější strany rolety a můžete se v klidu večer dívat na TV, aniž byste leguána rušili

(Foto č.21)

▪ Velikost Koupit nebo postavit?

Na tuto otázku není možné paušálně odpovědět. Pokud chcete ušetřit peníze, postavte terárium svépomocí.

Je pro Vás důležitější čas, než peníze? Obraťte se na specializovanou firmu (z českých firem např. *Terall* – www.terall.cz) a nechte si terárium zhotovit na zakázku, případně oslovte *truhláře*, kde zadáte všechny potřebné rozměry a údaje.

Katalogová terária, k zakoupení ve všech specializovaných obchodech, jsou vhodná maximálně pro mláďata do jednoho roku věku – je však třeba podotknout, že jejich cena je obvykle přemrštěná a z důvodu celoskleněnosti příliš těžká a těžce vybavitelná (větve, kytky, poličky atd.)

KOUPIT

- + *rychlejší*
- + *profesionálně* zhotovené
- + *záruka*
- vysoká pořizovací *cena* (min. 20 tisíc korun)

POSTAVIT

- + výrazně *levnější* (pro dospělé i s vybavením cca 8 – 10 tisíc)
- + možnost *individuálně* přizpůsobit Vaším požadavkům
- *časově náročné* (stavba terária pro dospělé leguány cca 30 hodin)
- potřebná, alespoň minimální manuální *zručnost*
- nutnost nastudovat mnoho *informací*

▪ Materiály

Při výběru materiálu na stavbu terária mějte na paměti následující zásady: *netoxicity*, snadná *omyvatelnost*, vysoká *nosnost* a v neposlední řadě též *estetičnost*.

Co se týče vnější konstrukce terária, je vhodné použití *lamino*, popřípadě *OSB* desky, zároveň i dřevěných desek. Pokud však považujete umístění a velikost terária za definitivní, zauvažujte též nad možností *zděného terária* (cihly, YTONG, Porotherm).

Pouze jedna – dvě strany by měly být průhledné a to za použití *skla*, které Vám nařezou ve sklenářství, použití plexiskla není příliš vhodné (hlavně kvůli vylučování přebytečných solí leguánem, které po čase způsobí celkové zažednutí a neprůhlednost plexiskla, poškrábání a je též nepoměrně dražší než klasické sklo).

Nezapomeňte že terárium ze dřeva je velmi těžké a manipulace s ním po sestavení téměř nemožná.

▪ Údržba

Při budování a zařizování terária mějte na paměti, že všechno vybavení by z terária mělo být snadno vyjímatelné, vyměnitelné (např. výměna UVB zářivky, skla, větví...) a především snadno čistitelné!

▪ Ventilace

Ani v nejhustším pralese v Kostarice není tak malý pohyb vzduchu jako v teráriu, tedy v prostoru obestavěném ze všech stran. Je tedy nezbytně nutné zajistit *dostatečný přísun čerstvého vzduchu* – pokud tak není učiněno, začne docházet k hromadění CO₂, jehož likvidační účinky na dýchací soustavu jsou všeobecně známy.

K základní ventilaci postačí ventilační otvory při dně a u stropu (nikdy ne vodorovně proti sobě – začne se vytvářet průvan), vhodným doplňkem jsou tiché a výkonné počítačové větráčky, případně přímo větráčky pro teraristiku (např. *Terra Fan Set*, aj.).

▪ Základní vybava

V každém teráriu, ve kterém má být leguán *spokojen musí být*:

- *zdroj tepla* (terarijní žárovka, topná keramická spirála – ne topný kámen, či kabel!)
- zdroj *UVB* spektra světla (trubicová zářivka – ReptiGlo, Narva,...)
- *časovače a termostaty*
- zdroj *vlhkosti* (nádrž s vodou, vodopád, zvlhčovač vzduchu – možno použít i „lidský“ zvlhčovač, např. BIONAIRE)
- *teploměr a vlhkoměr* (nejlépe digitální)
- dostatek možností ke *šplhání* (větve, provazy, žebříky,...)
- *tematické vybavení* (umělé či pravé květiny)

- místa k **odpočívání** a též místo, kam se může leguán **ukrýt** (velmi důležité zejména pro aklimatizující se mláďata)
- **žádný substrát!** – více v Podklad.
- přístup čerstvého **vzduchu**
- **miska** na vodu k pití a miska na krmivo

O správných zdrojích tepla se dočtete v části: **Teplota a vlhkost** této příručky.

Jako **zdroj UVb záření** použijte zářivku o procent. zastoupení **2 - 5% UVb**. Zářivku zapojte to kuchyňského případně speciálního terarijního krytu. Tato zářivka musí být nad zvířetem v bezprostřední blízkosti (max. do 20 cm) a nesmí být od zvířete dělená sklem či plexisklem, přes které toto záření neprochází. Pro mláďata na noc používáme tepelný, ale nesvětelný zdroj (topná keramická spirála do objímky), jestliže teplota v místnosti a i v teráriu klesne v noci pod žádanou hranici. Zářivku u mláďat necháváme svítit přibližně 6 hodin, u zvířat v kritickém stavu (metabolické poruchy) cca 12 hodin. U ostatních zvířat od **2 - 5 hodin denně**. Přes léto je nahraditelný umělý zdroj přirozeným sluncem. Použijte například na českém trhu dostupnou zářivku Repti Glo či Narva.

Na trhu jsou i jiné zdroje UVb záření, velice silné, přes 10% zastoupení, jsou však pro leguány nevhodné!

Velmi vhodné je naprogramování časových spínačů na pravidelný cyklus a také termostatu, zvláště pro zimní vyhřev terária na přesnou teplotu.

Rozhodně nesmí chybět stabilní **nádržka, bazének či vodopád s vodou** (opět velikost odpovídající velikosti zvířete, aby se celý mohl smočit či zaplavat).

Je nezbytné před nastěhováním leguána zkontrolovat vlhkost a teploty v teráriu a odstranit případné nedostatky. Ke správné kontrole poslouží nejlépe **digitální teploměr a vlhkoměr**.

Jelikož leguán je zvíře stromové, spokojeně se bude cítit, když jeho terárko bude dostatečně velké a bude mu umožňovat **šplhat po větvích**. Takže určité základní vybavení je několik větví (z listnatých a ovocných stromů), odpovídající stáří zvířete, aby byly dostatečně široké a drsné, aby se leguánovi dobře po nich pohybovalo. Na větve a stromy omotejte a pevně přichytněte **umělé květiny**. Čím více tím lépe, ať má leguán (zvláště mladý) řadu úkrytů a zákoutí- je to jeho přirozené prostředí. Je možné použít jako **doplněk i živé květiny**, avšak pouze velice bezpečné druhy a ty, u kterých vám nebude vadit, že vám je třeba i sežere. Umělé jsou však celkově vhodnější, nezničí je svými drápy, snadno se vydesinfikují a v noci zvířeti neberou kyslík. Je možné také nainstalovat různé **žebříčky z klacíků, sítě, lana** a

podobně... Je dobré také vytvořit několik **poliček** na odpočívání, zvláště jednu umístěnou nejvýše v teráriu, kam bude leguán pravděpodobně chodit spát noc co noc.

Zajistěte *čerstvý vzduch* – více část Ventilace (strana 20).

Samozřejmě nezbytná je také *miska* s krmivem a *miska s vodou na pití* (pitná voda - minerální voda bez bublinek). Je lepší mít více misek a předpřipravit si stravu a v malém množství ji několikrát denně předkládat do terária. Kvůli vysoké teplotě strava rychle okorá nebo začne se rozkládat - již po několika hodinách. Misku s jídlem zpravidla umísťujeme nejlépe do střední části terária, stejně tak misku na pití.

▪ **Doplňková výbava**

K teráriu však potřebujete také *vybavení na úklid* - čisticí prostředky, plastové umyvadla, hadry, houby, kartáče, také *tlakový postřikovač*, kterým budete v teráriu vytvářet vlhkost a zvíře rosit a *dětskou vaničku* na koupání zvířete.

▪ **Dekorace**

Pokud je terárium vhodně zařízeno, může se, díky napodobovanému tropickému biotopu, stát přirozenou a velmi estetickou dominantou bytu. Proto je možnost zauvažovat nad dodatečnou úpravou interiéru terária jako například hrubé pozadí, imitující skálu porostlou tropickou vegetací se zakomponovaným vodopádem atd.

▪ **Voda**

Samozřejmostí je, že leguán musí mít nepřetržitý přístup k čerstvé vodě – velmi vhodnou formou je *nádrž s filtrem*, snadno vyjmutelná a vymyvateľná. Pokud použijete nikoliv mechanický, ale akvaristický chemický filtr, můžete bez obav použít vodu z kohoutku. V opačném případě, leč se to může zdát absurdní, používejte balenou neperlivou vodu, popřípadě vodu z kohoutku filtrovanou přes aktivní uhlí (k zakoupení např. pod značkou BRITA).

Také je vhodné použít různé teraristické či akvarijní stabilizátory vody. A je nutné vodu měnit a denně kontrolovat. Je velmi vhodné instalovat ohřívače vody (akvarijní topítka), aby voda ke koupání byla **30 – 40 °C teplá**. Mnoho leguánů se nechtějí koupat kvůli nevyhovující teplotě vody.

Vhodné je mít vedle koupací nádoby ještě misku s pitnou vodou, pakliže by si leguán bazének znečistil.

■ Teplota a vlhkost

Leguáni pocházejí ze Střední Ameriky, kterou představuje *vlhký a středně vlhký tropický pás* (pro porovnání ČR spadá do vlhkého mírného pásu) o průměrné roční teplotě 25 - 30 °C (u nás 5 - 10 °C). Musíme se proto snažit co nejvíce napodobit jejich přirozené podmínky a chování.

Jelikož leguáni patří mezi *ektotermní plazy*, je pro ně životně důležité rozvinuté termoregulační chování. Tato skupina se dále dělí na *heliotermní* a *thigotermní* formy. Formy *heliotermní*, kam patří právě leguáni, získávají teplo ze slunění. Opakem jsou plazi *thigotermní*, kteří teplo získávají z prohřátého substrátu. To je jeden z mnoha důvodů, proč je používání topných kamenů nevhodné a pro leguány naprosto nepřírozené.

Při slunění leguáni zaujímají *termoregulačně* různě výhodné polohy, kde se dorzo-ventrálně zploští, napruží hrdelní lalok a zpigmentují se do tmavé barvy (tmavě zelená až černá) především na hlavě a zátylku. Když leguán cítí přehřátí, odejdou do stínu, nebo skočí se zchladit do vody.

Pro optimální činnost trávicí soustavy leguánů (hlavně jejich střevní mikroflóry) je 29°C – v místě vyhřívání max. 38°C, teplota v noci by neměla nikdy klesnout *pod 22°*. Je potřeba též zajistit horizontální a vertikální teplotní gradient (v rozpětí 25° - 38°C), aby měl možnost se během dne ochladit, či podle potřeby ohřát. Fyziologická (aktivní) teplota je u Iguana Iguana 34 - 37 °C.

Teplo musí být vždy vyzařováno seshora. Použít můžete *žárovky* (v květináči za sítkou) – obyčejné nebo reflektorové (nekupujte zbytečně teraristické, stačí nakoupit v elektu), či *keramické topné zářiče*, které nevydávají žádné světlo, proto jsou vhodné na použití i přes noc (*Lucky Reptile HEAT Dark Spot*, *Zoo Med Ceramic HEAT Emitter*).

O nevhodnosti topných kamenů a kabelů najdete více informací *v samostatném článku*.

Vlhkost by se měla pohybovat v rozpětí 60 – 90%, přes noc by měla mírně stoupnout. Pokud bude vlhkost příliš nízká (což je obvyklý problém v panelových bytech), bude mít leguán problémy se svlekm staré kůže a též může dojít díky prachu k silikóze, tedy zaprášení plic. Naopak, vysoká vlhkost je ideálním prostředím pro bujení plísní – tudíž je potřeba najít určitý „vlhkostní kompromis“. Nepostradatelnou pomůckou teraristy je v tomto ohledu tlakový postřikovač na květiny, k dostání ve většině obchodů.

Vlhkost bychom měli zajistit alespoň přes noc. Je tedy vhodné, aby leguán ulehal ke spánku do terária o vlhkosti alespoň 70 %. Přes den, kdy leguán se například pohybuje po místnosti, nebo po zahradě kompenzujeme nedostatek vláhly rosením či koupáním. Avšak

všechny extrémy škodí, proto také nevystavujte své legy extrémním výkyvům vlhkosti v podobě v místnosti okolo 40 %, v terárku 90%.

▪ Podklad

Některé zdroje tvrdí, že v leguáním teráriu by měl být **substrát** jako kosové vlákno, kůra, různé kamínky, šterk, písek, hlína, rašelina, různé terarijní substráty a podobně. Autoři a KCHLZ však na základě zkušeností, načtených materiálů a konzultací s odborníky doporučují substrát nepoužívat!

4 důvody proč substrát nepoužívat:

- leguán je stromový živočich, na podlaze jej jen tak neuvidíte
- dostatečně neprovlhčený substrát je zdrojem prachu
- dostatečně provlhčený substrát sice zvyšuje vlhkost v teráriu, avšak je ideálním prostředím pro vznik a šíření plísní, bakterií, virů a parazitů
- leguán může substrát požírat (což je u dřevěných hoblin katastrofa)

Všechny tyto materiály *jsou nevhodné* a jako nejlepší řešení je nepoužít tedy nic. Jestliže máte terárium z lamino desek, tak je to bez problému, případně je možné položit na zem dlažbu, linoleum atd. pro snadnější údržbu. To doporučujeme zvláště u dospělých zvířat, kteří na podlahu téměř vůbec nechodí a celý den tráví ve větvích. Tam tedy není nutné dávat ještě nějakou podložku.

U mladších zvířat je vhodnější na zem použít ještě *igelitový kuchyňský ubrus* či *lino* (snadno s umyje, je laciný) a na to, i na poličky (zvl. spací poličku), použít pěnovou koupelnovou podložku pod názvem *Sympatex*, případně SympaNova. Snadno se vyndá, umyje, je dlouhoživotná. Je hygienická, udrží vlhkost, ale ne plísně a bakterie. Leguánovi se po tom moc pěkně chodí, nezahákávají se mu dráčky a nemůže to požírat.

Popřípadě je možné na dno terária použít noviny - ty se snadno udržují v čistotě, jednoduše se vyhodí a položí nové. **Upozornění!** Nejsou však vhodné pro terária mláďat, kde se snažíme vytvářet větší vlhkost častým rosením, noviny se pak rozmočí a leguán je může opět požírat. Také je potřeba upozornit na tiskařskou barvu. Případně mít několik *koberců*, když se jeden pere, dá se tam místo něj jiný. To je však na údržbu už méně snadné.

Takže když přemýšlíte, jaký substrát do ubikace vašeho leguána zvolit, vezměte na paměti tyto hlavní aspekty: *snadná údržba ubikace v čistotě, nemožnost leguána substrát požírat.*

Čistotu jeho prostředí berte opravdu vážně, předejdete tak možnému nastěhování velmi otravných roztočů a pomnožení bakterií a plísní a následnému onemocnění vašeho zvířete.

▪ Příklady terárií- domácí výroba

(Foto č. 22)

Tato fotografie je terária o velikostech d. 150 cm, h. 90 cm a v. 160 cm a je zkosené tak aby pasovalo do interiéru.

Je sestaveno z lamino desek a přední části skleněné v masivních lištách a horní část z pletiva pro perfektní ventilaci.

Je vhodné pro leguány mladé až do 3 let věku, případně déle, pakliže bude mít zvíře možnost terárium opouštět.

Je vybaveno topným panelem 30 w s termostatem, dvě vyhřívací místa s 40 W a 60 W žárovkami, UV zářivka. Větlemi, umělými kytkami, lany a vodopádem s ohřívanou vodou. Cena cca 10 000 Kč za materiály + práce.

(Foto č.23)

■ Hygiena

Je potřeba pravidelně terárko čistit od výkalů a zbytek jídla (denně) a jednou za čas vydesinfikovat, vhodný je roztok *Sava*, narůžovělý roztok *Hypermanganu* či přímo *teraristické desinfekční přípravky*: např. Zoo Med Wipe Out. Na trhu jsou také přípravky odstraňující *nepříjemné zápachy terárií* (T-Rex Bio Fresh Tropical) a různé *kondicionéry* pro vodní zdroje - vodopády a fontánky (Zoo Med Reptisafe).

Hygiena a čisté životní prostředí leguánů je základem zdravých zvířat. Mláďata defekují 2 x až 4 x denně, proto je nutností terárko jednou za 5 dní kompletně vyčistit (i kytky a větve umýt či vypálit v troubě) a celkově tak předcházet možným tvorbám plísní a bakterií (v takto humidním prostředí).

Musíme také upozornit na fakt, že leguáni „frkají- prskají“ sůl svými nozdry, tedy dochází k výraznému znečišťování svého obydlí, zvláště viditelné je to na sklech svého terária.

Důležitá je i hygiena majitele zvířete, který by si měl po každém kontaktu s leguánem umýt ruce mýdlem či jinou desinfekcí. Je vhodné mít samostatné leguání prostředky na úklid terária a prostředí leguána a úklid provádět v rukavicích.

■ Volný pohyb – „freeroaming“

(Foto č.24: vlastní koutek 4 leté samice)

(Foto č.25: cesta z terárka na svůj koutek)

Po dosažení cca 1,5 roku života může chovatel přistoupit k umožnění volného pohybu, neboli freeroamingu svého chovance, kdy se v teráriu v podstatě bude pouze vyhřívat a spát. Výhody jsou, že leguán má dostatek prostoru k pohybu avšak tento způsob má mnohá úskalí, a to především nebezpečnost pokoje či bytu a těžce udržovatelné podmínky (vlhkost a teplota). Takový způsob života leguána vyžaduje velmi specificky upravený byt.

Než klasický freeroaming je lepší leguánovi umožňovat pobyt venku pouze za dozoru, nikoliv 24 hodin denně, tak snížíte možná rizika na minimum.

Rozhodně nezapomeňte na pobyty venku na zahradě, terase či v přírodě a nepřeceňujte vaše síly a nepodceňujte svého leguána, je vždy bezpečné jej mít na vodítku, zvláště v neznámém prostředí!

(Foto č.26)

(Foto č.27: u moře)

(Foto č.28: na zahradě)

❖ Krmení a výživa

KRMNÝ MANUÁL

Veškeré aspekty ohledně tohoto tématu jsou podrobně rozvedeny v *Krmném manuálu KCHLZ*, a *článcích*, které jsou k dispozici na www.leguanzeleny.cz.

MOČ A TRUS

Nezaměňujme u leguánů TRUS a MOČ, je to zcela něco jiného. Plazi jsou urikotelní organismy, kdy hlavní složkou moče (93-95%) jsou uráty, které jsou solí kys.močové. Ta je produktem detoxikace amoniaku (stejně i u ptáků), je to krystalická, ve vodě málo rozpustná látka. Je často čirá slizovitá, avšak může být i bíle zbarvená, záleží na hydrataci jedince (až do oranžových odstínů - v době pohlavní aktivity).

(Foto č.29: tříletá samice se svým faeces a močí)

Jestliže zvíře má tekutin málo, složka z kys. močové je hustší- tolik nezředěná. Je to tedy ta „bílá složka“ moči. Druhou částí je klasická moč- voda (průsvitná, jemně oranžová až téměř červená – dle potravy které zvíře pozřelo- mrkev a řepa atd.).

Leguáni nejprve močí (opravdu hodně ml.!) a následně defekují, takže to vypadá, jako by ta „bílá složka“ byla součástí trusu, ale není.

Konzistence trusu MUSÍ být u zdravého jedince tmavá až černá a tuhá ve tvaru dlouhého válečku, nesmí se jednat o zácpu, rozhodně ani ne o průjem. Pakliže je trus světlé barvy a řídký jedná se o ukazatel špatné stravy (málo vlákniny i bílkovin a hodně sacharidů).

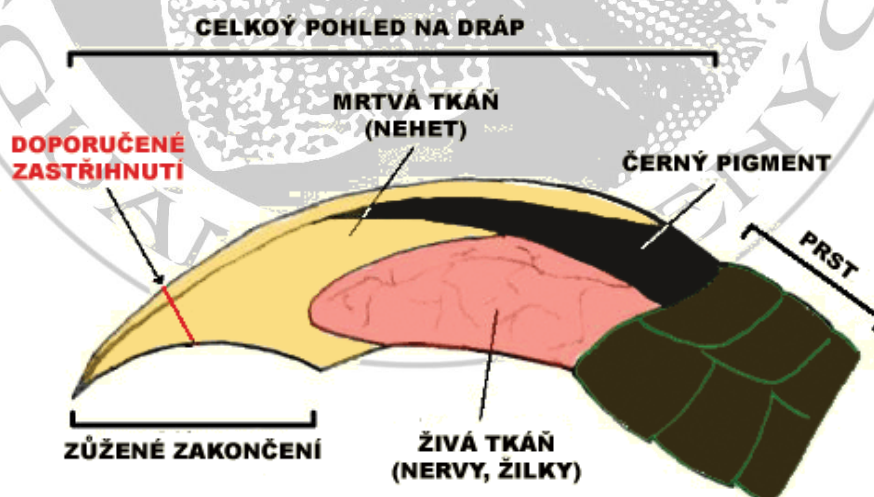
Při špatném trávení akutně pomůže jablečná nebo jiná vláknina a zlepšení stravy dle správných zásad.

❖ Speciální péče

Stejně, jako je tomu u každého jiného zvířete, i chov leguánů má určité aspekty, které jsou specifické. Mezi základní péči o leguána patří péče o *úprava drápků, koupán, pomoc při svlékání*.

▪ Drápky

Protože v zajetí nemá leguán možnost dostatečně si obrousit drápky (v přírodě k tomuto účelu slouží skály, písek, kůra stromů), je třeba je *periodicky zkracovat*.

(Obrázek: stříhání dráčku)

Zastřihává se jenom velice tenká *špička dráčku* (poslední 1 – 3 mm), která přerůstá. Měli bychom však být opatrní na žilku procházející horní částí dráčku. Ke stříhání nelépe použijeme kleštičky pro drobná plemena psů či pro kočky a jiná drobná zvířata.

▪ Koupání

Leguáni zelení jsou velmi dobří plavci a koupání je jedním z faktorů, které přispívá k celkové psychické pohodě zvířete. Pokud Vám Váš denní režim umožňuje koupat leguána dopoledne, skloubíte příjemné s užitečným, protože leguáni rádi defekují do vody. Je však možné vaše zvíře naučit na pravidelnou koupel až po vašem příchodu ze zaměstnání.

Je vhodné koupat v dětské vaničce s vodou o teplotě 30°- 40°C. Leguáni jsou schopni

(Foto č.30)

naučit se kvůli své potřebě chodit do vaničky či vany sami a po vykonání se vrátit do terária zpět. Při použití vany je nutné vytvořit pro leguána bezpečný vstup a výstup z vany a koupat takto pouze dospělá zvířata, mnoho malých jedinců vana stresuje.

Koupání především také pomáhá správně zvlhčovat kůži leguánů a zabránit tak dehydrataci zvířete.

▪ Pomoc při svlékání

Jako poslední nutná speciální péče je *pomoc při svlékání kůže* leguánů. Ti se svlékají v mládí velice často a spíše bez problémů (skoro neustále, dokončí se svlékání hlavičky a začíná ocásek). Zpravidla není nutné nikterak při svlékacím cyklu zasahovat, ale můžou se však vyskytnout i problémy a tam je potřeba pomoci.

Především u mladých leguánů (několikaměsíční) jsou známy problémy s nedosvléknutou *kůží na prstech* v blízkosti drápků, která pak prst zaškrtí, vytvoří otoky a další komplikace. Je potřeba opatrně starou kůži odstranit jehlou. Také potíže se hřbetními trny jsou časté. Příčinou je často příliš vysoká teplota na vyhřívacím místě, nízká vlhkost, případně nízká teplota v noci, nedostatek vit. A, vit. B, zinku a bílkovin.

▪ Lékárnička

Je vhodné mít doma připravenou pro všechny případy *lékárničku*, která by měla obsahovat:

- náplast, obvazy
- nůžky a *kleštičky* na drápky
- vatové tampónky a vatu (pod dlahu), vatové špejličky (na desinfekci poranění)
- dřevěná špejle od nanuka, nebo brčko (fixace nalomeného ocásku- dlahu)
- *desinfekce* (Jodisol, případně Betadine, Peroxid vodíku, Hypermangan, teraristické komerční desinfekce aj.)
- Fyziologický roztok (možné samo doma udělat)
- *kapky* do očí (Ophtal či Ophthalmo septonex aj.)

- *heřmánkový čaj* (na odvary pro kůži)
- Bactroban atb mast (na předpis)
- *jehla*, zvláště pro majitele mláďat na jemné odstranění nedosvěčených kousků kůže na prstech
- filmovku, štítek + obálku na *parazitologický rozbor*
- stříkačku, mističku, jehly, plastovou lžičku - pro *aplikaci vitamínů*
- a *vitamínové či minerální doplňky*

❖ Závěrem

Předchozí tři desítky stran textu by měly čtenáři poskytnout nezbytné a základní informace pro chov nádherných plazů, kterými bezesporu leguáni zelení jsou. Je však třeba mít na paměti, že problematika chovu vyžaduje mnohem komplexnější pohled a hluboké znalosti – chovatel se díky nevědomosti může dopustit závažných chyb, které ve svých důsledcích minimálně Vašemu chovanci značně znepríjemní život. Podrobnější informace o chovu leguánů najde čtenář buď v zahraniční literatuře (seznam na <http://www.leguanzeleny.cz/Literatura.htm>), popřípadě v členské sekci webu KCHLZ (prozatím ve fázi přípravy).

Autoři textu doufají, že tato příručka bude jak pro Vás, chovatele, tak i pro vašeho leguána cenným přínosem.

Kateřina Bergrová a Ondřej Kulič
Říjen - Prosinec 2006

Autoři textu:

Ing. Kateřina Bergrová, předsedkyně KCHLZ
Ondřej Kulič

Grafická úprava:

Ing. Kateřina Bergrová

Autoři fotografií:

Roman Valenta (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 16, 18, 19, 20, 24, 26, 27, 28, 30)
Ing. Kateřina Bergrová (1, 15, 22, 29)
Ludmila Nejedlá (11, 12, 21)
Hana Filipczykova (23, 25)
Ondřej Kulič (14)
Monika Zálešáková (17)

KLUB CHOVATELŮ LEGUÁNŮ ZELENÝCH

WWW.LEGUANZELENY.CZ